

Activitatea de arhivă la principalii creatori de documente din administrația județului Vâlcea în perioada regulamentară (1831-1858*)

Dumitru Garoafă¹
valcea.an@mai.gov.ro

Keywords: *The Organic Regulation, Romanian Country, Vâlcea county, chancelleries, registry, archive, administration.*

Summary: *The modernization of the old institutions and the creation of new ones - according to the Organic Regulation of the Romanian Country – determined the necessity to reorganize and modernize the working system in their chancelleries and the organization of archival storage from the central and local creators of documents.*

The implementation of the chancelleries of the rulers and sub-rulers of the counties of the new working system - registry and archive - is due, on the one hand, to the fact that these institutions had the most important tasks in the administration of that territory, including tax, and on the other hand, they were subordinated, in exercising these powers, to the two ministries with share in the administration of the country: the Departments (Ministries) of the Works in the Inner (Interior) and Treasury (Finance).

Therefore, the importance of these local institutions also reflects on the archival material created by them, for which the central supervisory bodies have not spared their efforts, materialized in time, human and financial resources, in order to organize them, from the beginning, in a optimally way. They were the eyes of the rule in the territory and the main source of the state revenues.

Through the normative documents issued by the Administrative Council and the two ministries: journals, projects, instructions, regulations, etc.. but also the specialized assistance provided by their officials sent periodically on the ground, the premises of the crystallization of some working unitary rules have been created in the chancelleries of the main creators of the archive - central and local - some of them proving their viability even today.

The research of the existing documentary material in the deposits of the Archives of Vâlcea, provides us unpublished information on how this complex activity at the Ruling of Vâlcea County and of the administrative subdivisions of the territory was implemented, including “monitored”.

Modernizarea vechilor instituții și crearea altora noi - conform prevederilor Regulamentului Organic din Țara Românească - au determinat necesitatea de reorganizare și modernizare a sistemului de lucru din cancelariile acestora, precum și organizarea depozitelor de arhivă de la creatorii de documente centrali și teritoriale.

Implementarea în cancelariile cârmuirilor și subcârmuirilor din județe a noului sistem de lucru – registratură și arhivistică – se datorează, pe de o parte, faptului că aceste instituții aveau atribuții dintre cele mai importante în administrarea teritoriului

*A doua parte a lucrării, structurată pe trei capitole: *Organizare administrativ-teritorială(I), Locații și mobilier (II) și Personalul deservent (III)* va fi prezentată în numărul viitor al revistei.

¹ **Dumitru Garoafă**, arhivist, Arhivele Naționale – Serviciul Județean Vâlcea.

respectiv, inclusiv fiscale, iar, pe de alta, erau subordonate în exercitarea acestor atribuții celor două ministere cu pondere în administrația țării: Departamentele (Ministerele) Treb(ur)ilor din Lăuntru (de Interne) și Vistieriei (Finanțelor)².

De aceea, importanța acestor instituții locale se răsfrânge și asupra materialului arhivistic creat de ele, pentru care organele tutelare centrale n-au precupețit eforturile lor, concretizate în timp, resurse umane și financiare, pentru a le organiza încă de la început într-un mod optim. Ele constituiau ochiul stăpânirii în teritoriu și izvorul principal al veniturilor statului³.

Prin actele cu caracter normativ emise de Sfatul Administrativ și cele două ministere: jurnale, proiecte, instrucțiuni, dispoziții, etc., precum și asistența de specialitate acordată prin funcționarii lor trimiși periodic în teritoriu⁴, *au fost create premisele cristalizării unor norme unitare de lucru* în cancelariile principalilor creatori de arhivă – centrali și teritoriale – unele din acestea dovedindu-și viabilitatea și în zilele noastre.

Sub acest aspect, putem distinge în acest proces de implementare a noului sistem de lucru în cancelarii, în general, trei etape:

A) 8 mai⁵ – 3 octombrie 1831 – este etapa reglementării *modului de constituire* a unităților arhivistice de sine-stătătoare, cu trimitere specială la cele create *înainte de 1 iulie 1831* – dată oficială a intrării în vigoare a Regulamentului Organic în Țara Românească – pentru a fi predate la Arhiva Statului;

B) 3 octombrie 1831 - 4 decembrie 1840, când sunt vizate activitatea arhivistică – cu tot corolarul ei – și cea de registratură, cât și „corijările”, unele aduse „din mers” de autorii lor, acelor măsuri luate în pripă;

C) 4 decembrie 1840 – 1862, când sunt emise *primele reglementări* de „selecționare” a documentelor și este îmbunătățită evidența acestora.

Cercetarea materialului documentar existent în depozitele Arhivelor Vâlcele, ne oferă, în mare măsură, informații inedite asupra modului *cum s-au implementat, inclusiv „monitorizat”, această complexă activitate la Cărmuirea județului Vâlcea și a subunităților administrative din teritoriu (subocărmuiri).*

A) Urmărind ca introducerea noului sistem de lucru în cancelarii să debuteze în condiții corespunzătoare, Departamentul Vistieriei (3 iulie 1831) și, apoi, Vorniciei Trebilor din Lăuntru (11 septembrie 1831), trimite dispoziții cărmuirilor județene ca documentele să fie separate de celelelalte și cele considerate ca „săvârșite”, grupate în „osebite dele de fiecare madea (= pricină, problemă)”⁶ iar, în interiorul acestora, în ordine cronologică, după data primirii, urmată de conceptul de răspuns sau alte înscrisuri, și, în final, inventariate conform formatului anexat⁷.

² R.O. 1832, p. 95 (cap. IV, S I, art. 147).

³ Regleanu 1968, p. 67.

⁴ Pentru județele Romanați, Dolj și Vâlcea, Departamentul Vistieriei îl delegă pe slugerul Nicolae Vlădescu în calitate de „comisar povățuitor și îndreptător pentru organizația căutării trebilor ..., după noul întocmire” (P.J.V., dos. 111/1831-1833, f. 22).

⁵ Regleanu 1968, p. 56.

⁶ P.J.V., dos. 111/1831-1833, f. 20.

⁷ Rubricațiile acestui formular erau următoarele: numărul de lele, luna și ziua, înscurtarea coprinderii de lele și numărul foilor. (Regleanu 1968, p. 68). Din păcate, formularul s-a dovedit a fi incomplet, deoarece atunci când au fost efectuate primele preluări la Arhiva Statului s-a constatat că îi lipsește rubrica esențială în care trebuia consemnată cota primirii dosarelor, care devenea *cota definitivă* a unității de păstrare.

Celelalte dosare rămase „nesăvârșite” își vor urma cursul firesc până la finalizarea „pricinii”, ordonate și inventariate după aceleași norme metodologice, apoi, alături de celelalte, să fie cusute „după meșteșugul legătorilor de cărți”⁸, la care se atașează o copertă pe care să fie inscripționate toate elementele de identificare a lor (natura problemei, data începerii acțiunii și numărul de ordine), numerotate filele și certificate, și, în final, șnuruite și pecetluite cu sigiliul creatorului de documente⁹.

După finalizarea acestor operațiuni de constituire a dosarelor, cele „săvârșite” urmau să fie predate la Arhiva Statului, însoțite de opisele lor – în două exemplare, din care unul era semnat de creatorul documentelor, iar celălalt de instituția păstrătoare centrală, care-l va returna cu cotele definitive ale unităților arhivistice preluate¹⁰.

Se poate afirma că ideea constituirii dosarelor, potrivit unui instrument similar nomenclatorului arhivistic de astăzi¹¹, a fost prezentă chiar de la înființarea instituției Arhivelor Statului, impunându-se necesitatea asigurării unei informări operative sau comunicării periodice a rezultatelor activității desfășurate la principalii creatori de arhivă¹². De regulă, opisul era folosit după încheierea unui an și ca *inventar arhivistic*, iar predarea dosarelor la Arhiva Statului – așa cum s-a observat mai sus – se efectua pe baza acestuia¹³.

B) În etapa a doua sunt elaborate și implementate *veritabile norme metodologice*¹⁴, prin care se urmărea *introducerea unei ordini unitare* în lucrările de cancelarie.

Potrivit Instrucțiunilor Visteriei din 3 octombrie 1831, comisarii erau însărcinați să lase copii de pe ele la cancelariile cârmuirilor județene la care au fost delegați, acestea devenind instrumente de lucru obligatorii pentru respectivele cancelarii. Astfel, comisarul pentru județul Vâlcea – slugerul N. Vlădescu, consemnează următoarele la finalul copieii: „După coprirea mai sus pomenitei porunci, arătând și pă lucrare înființată câte s-au cuvenit spre povățuire, s-au lăsat izvoade ce să văd trecute înainte, *spre a să face urmare întocmai*” <subl. ns.: D.G.>¹⁵.

Sarcinile prioritare ale comisarilor trimiși în teritoriu să acorde asistență de specialitate în lucrările de cancelarie, au constat în:

⁸ P.J.V., dos. 111/1831-1833, f. 20.

⁹ Referitor la ultimele două operațiuni de finalizare a dosarului, în dispozițiile Vorniciei erau consemnate următoarele: „Și câte dintr-ânsele vor fi săvârșite, să vor petrece prin toate foile, un șnur de mătase galben cu albastru prin două găuri ce să vor face cu sula, aproape una de alta, și căpătâile șnurului aducându-să amândoaă la fața din dos a deli, să vor pecetlui cu ceară mare roșie și cu pecetea ace<le>i Otcârmuiri și ca să nu să împiedice nici cum deschiderea delii la toate foile, să va lăsa șnurul mai slabu” (*Ibidem*).

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Pentru edificare redăm în Anexa 1 opisul dosarelor pe anii 1833-1834 inaintat de subocârmuitorul plășii Oltului Cârmuirii județului Vâlcea, cu raportul nr. 1582 din 12 mai 1836. (P.P.O., dos. 18/1836, f. 2-3v, 5-5v).

¹² Cohn 1979, p.17-18; Dinu, Niculae 1978, p. 444-445.

¹³ Mera 2001, p. 91.

¹⁴ Printre acestea amintim: Instrucțiunile Visteriei din 3 octombrie 1831, ale Vorniciei Trebilor din Lăuntru (iunie 1832), precum și alte acte normative care le completează (P.J.V., dos. 111/1831-1833, f. 22-22v, 199-199v).

¹⁵ *Ibidem*, f. 22v.

a) stabilirea *stadiului de pregătire* a materialului documentar creat înainte de 1 iulie 1831, în vederea preluării acestuia la Arhiva Statului, conform dispozițiilor anterioare date de ambele ministere;

b) introducerea *noului sistem de registratură*.

Referitor la *prima însărcinare*, cea mai dificilă operațiune de constituire a dosarelor pe probleme, se datora faptului că la majoritatea isprăvnicatelor nu s-au păstrat conceptele ordinelor, rapoartelor și adreselor emise și expediate de titularii lor, acestea găsindu-se „în prescurtare” în condicile cancelariilor¹⁶.

Situația este similară și la Cârmuirea județului Vâlcea, care prin raportul din 16 decembrie 1831, informa Marea Dvornicie din Lăuntru, că au fost identificate 161 de dosare, cărora făcându-li-se „cu de-amăruntul băgare de seamă”, au fost reținute „câte s-au găsit cu înclinare dă cele ce să află acum în cancelaria Ocârmuirii”, iar un număr de 133 de dosare, însoțite de două opise, sunt înaintate forului tutelar, „cu arătare dă prescurta coprindere a fieșcării, *neputând a să întocmi după orânduiala Regulamentului, avându-și lucrarea lor trecută în condicile ce să trimit*”¹⁷ <subl. ns.: D.G.>.

Volumul relativ mare al documentelor care intră și ies de la astfel de dregătorii, au determinat pe factorii centrali care s-au implicat în implementarea noului sistem de lucru în cancelarii, să reglementeze și organizarea riguroasă a circulației documentelor, acordând *o atenție specială operațiunii de înregistrare a acestora*.

Astfel, prin noua formularistică prevăzută în instrucțiunile celor două ministere: *registru de intrare, registru de ieșire și jurnalul (registrul) mesii*¹⁸, se puteau asigura nu numai atestarea existenței și oficializării documentelor, dar și a altor elemente ce țin de evidența circulației lor, a locului și stadiului de rezolvare, precum și a modului de soluționare a acestora.

Totodată, prin aceste instrucțiuni sunt stabilite modul de organizare a cancelariilor, repartizarea responsabilităților pentru personalul deservent pe linie de registratură și arhivistică și a circulației documentelor¹⁹.

În acest context, sameșului (secretarul cancelariei) îi revin sarcini importante privind *modul de constituire a dosarelor și gestionarea depozitului de arhivă* (format din mai multe dulapuri situate în cancelariile dregătoriilor, ale căror polițe erau prevăzute cu despărțituri – numite și „ochiuri” –, de mărimea unui pachet obișnuit de dosar). Acesta avea obligația ca să separe dosarele „săvârșite” de cele „nesăvârșite”, inscripționând pe coperta primelor toate elementele de identificare a lor, iar, pe partea interioară a ușii din dreapta dulapurilor în care se păstrează dosarele, se va aplica o schemă pe care vor fi înscrise numerele dosarelor și „despărțirea” în care se află repartizate, pentru a facilita identificarea acestora²⁰.

¹⁶ Regleanu 1968, p. 58.

¹⁷ P.J.V., dos. 111/1831-1833, f.48.

¹⁸ În *registrele de intrare și ieșire* (separate), prima rubrică cuprinde: *numărul registrului*, a doua – *luna și ziua*, a treia *numărul hârtiilor intrate*, a patra *cuprinderea în scurt a intrării/ieșirii* și a cincea – *primitorii hârtiilor/ciornelor*. *Jurnalul (registrul) mesii* cuprinde: la prima rubrică *numărul jurnalului*, a doua – *luna și ziua primirii*, la a treia *numărul hârtiilor intrate*, a patra – *cuprinderea hârtii în scurt*, a cincea – *numărul hârtiilor ieșite*, a șasea – *cuprinderea hârtii în scurt și ultima – de au venit răspuns* (*Ibidem*, f. 23v-28).

¹⁹ *Ibidem*, f. 22-22v.

²⁰ *Ibidem*, f. 22v.

Ca atare, se poate afirma, fără putință de tăgadă, că, încă de la începuturile înființării instituției Arhivelor Statului, s-au pus bazele unui important instrument de evidență în depozite, fără de care nu se poate identifica în timp util unitatea arhivistică vizată – *ghidul topografic al depozitului de arhivă*²¹.

În cursul aplicării instrucțiunilor, dar și cu ocazia acțiunilor de îndrumare și control desfășurate în teritoriu, s-au constatat unele neajunsuri care au fost „corijate” printr-o serie de circulare ale ministerelor respective.

Legat de *modul de constituire a dosarelor în unități arhivistice de sine-stătătoare*, a fost adoptat un ansamblu de măsuri.

Astfel, prin ordinul circular al Vistieriei din 25 aprilie 1832, cărmuirile județene erau atenționate că dosarele nu sunt cusute după sistemul legătoriiilor de cărți „și fiindcă acestea să înnumără întru orându<i>elile cancelariilor, iar datoria cusutului este a scriitorilor, mai vârtos că nu este vreun meșteșug însemnător, ci lucrul care fiecare poate să-l învețe într-o zi”²².

La astfel de remarcă, răspunsul Cărmuirii județului Vâlcea nu s-a lăsat așteptat, raportând, la 30 aprilie 1832, că dosarele instituției sunt cusute după acest sistem, iar scriitorii cancelariei „vor depune toată silința ca să să îndeletnicească singuri întru această lucrare, deprinzându-să de la un legător de cărți ce să află aici”²³.

Iar, prin ordinul circular al Departamentului Vorniciei din Lăuntru din 30 ianuarie 1833, s-au dat dispoziție cărmuirilor județene ca „între alte osebite reguli” instituite la cancelaria acestuia, să fie pusă în aplicare regula conform căreia numerele de ieșire ale documentelor să fie însoțite obligatoriu de cele ale secției și biroului (masa) care le-au emis²⁴.

Totodată, pentru facilitarea constituirii dosarelor pe probleme, s-a decis, tot prin același ordin, ca rapoartele cărmuirilor să se facă numai la o singură problemă, ci nu la mai multe, deoarece „de aceasta să întâmpină multe împiedicări <subl. ns.: D. G.> întru depunerea și așăzarea hârtiilor pă la delele lor”²⁵.

Tot acest departament, prin dispoziția din 3 februarie 1833, aduce noi precizări metodologice referitoare la *terminologia arhivistică utilizată și inventarierea dosarelor*.

Astfel, conform definiției date, prin „delă săvârșită” trebuie să se înțeleagă „acea care nu se mai întrebuințează, adică pricina care săvârșindu-să odată, numai este trebuință de a să afla hârtiile ei în lucrările ace<le>i cancelarii”²⁶. În același timp, trimite și un formular de opis pentru inventarierea dosarelor, la care prima rubrică rămânea nescrisă, fiind completată cu numărul dat de Arhiva Statului și care va reprezenta *cota definitivă* a unității de păstrare²⁷.

Rezultatele introducerii noului sistem de lucru în cancelariile din teritoriu nefiind la înălțimea așteptărilor, determină Departamentul Vistieriei, ca, prin ordinul circular din 23 iunie 1833, să semnaleze „că pă la unele județe, cele mai multe hârtii sânt fără rezoluții, necusute în dele, nepetrecute prin reghistruri și aruncate în nelucrare, iar

²¹ Regleanu 1968, p. 57.

²² P.J.V., dos. 111/1831-1833, f. 60.

²³ *Ibidem*, f. 67.

²⁴ *Ibidem*, f. 88.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, f. 83.

²⁷ *Ibidem*, f. 84. Pentru acest lucru vezi și nota 6.

suptocârmuitorii n-au nici un fel dă reghistru, precum nici hârtiile împărțite în dele după firea pricini<i>”²⁸. Pentru îmbunătățirea acestei situații, forul tutelar amenință cu trimiterea în teritoriu de „întradinși comisari spre revizuire și de să va găsi neorându<i>eli împotriva instrucțiilor, atunci cârmuirea va fi în răspundere, iar sameși<i> să va depărta de slujbă”²⁹.

Situația semnalată de forul central, determină Cârmuirea județului Vâlcea, ca prin circulara din 26 iunie 1833, trimisă subocârmuitorilor din județ, să le solicite ca „luând cele mai de aproape măsuri...să-ți regularisești toate hârtiile și până atunci să ți le îndreptezi, împărțindu-le pe dele și trecându-le toate după orânduiala lor”³⁰.

Din rapoartele subocârmuitorilor se confirmă în mare parte situația reală din teritoriu, fapt ce dovedește că noul sistem de lucru în cancelarii *se implementează greoi și sinuos*, factorii responsabili invocând o serie de dificultăți obiective și subiective.

Dacă majoritatea subocârmuitorilor asigură formal Cârmuirea că documentele au fost „regularisite” conform noilor reglementări în vigoare³¹, totuși, o parte din acestea scot în evidență greutățile cu care se confruntă: *insuficiența și, uneori, fluctuația în posturi a personalului încadrat – un „pomojnic” fiind plătit cu modica sumă de de 60 lei lunar și aceasta din salariul subocârmuitorului –, lipsa asistenței de specialitate în teritoriu și, nu în ultimul rând, multitudinea problemelor pe care le ridică administrarea teritoriului din subordine.*

Astfel, subocârmuitorul plășii Oltețului – Ioan Tetoianu, prin raportul din 2 iulie 1833, arată că „pe cât puțința au stătut și singur știința mea m-au povățuit, silindu-mă... am păzit și păzesc această regulă <care>, întru a însumi părere, socotesc a fi cu orânduială pă măsura greutății lucrărilor ce poartă această plasă”³² <subl. ns.: D. G.>.

Ulterior, același subocârmuitor raporta Cârmuirii, la 4 august 1833, părăsirea postului de pomojnic de către Dumitrache Oculescu, care a lăsat „toate lucrările poruncilor ce i-am fost încredințat batalisite (= părăsite, abandonate) și fără a-mi paradosi (= a preda) toate câte au fost date asupra-i ..., fără a îndeplini lucrarea așazări<i> delor cu rânduiala lor..., din a căruia pricină nu puțină zătignire (recte: zăticnire = a stânjeni, a stingheri, a împiedica) s-au adus lucrărilor aceștii plăși”, solicitând aducerea acestuia „spre săvârșirea lucrării ce au fost însărcinat”. Cârmuirea, ca urmare a acestei sesizări, deși va emite „osebită poruncă”³³, la 14 octombrie 1833, subocârmuitorul plășii raporta neprezentarea la post a fostului pomojnic, cu toate că acesta „au dat în scris că în soroc de zece zile va veni spre desfacere”, fapt pentru care cârmuirea va emite, la 23 octombrie, o „volnicie (= împuternicire echivalentă mandatului de aducere)”³⁴.

²⁸ *Ibidem*, f. 136.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, f. 137.

³¹ A se vedea rapoartele subocârmuitorilor plășilor Râmnicului, Cernei, Otăsăului și plaiurilor Horezu și Cozia (*Ibidem*, f. 139-142bis). O notă nuanțată conțin, totuși, rapoartele subocârmuitorilor plaiului Horezu – Gheorghe Străchinescu și plășii Râmnicului – Ștefan Davidescu, în care se menționează că foștii „pomojnici” – șetrarul Nicolae Predescu, respectiv logofătul Dincă, își lăsaseră dosarele „neășezate”, pentru ultimul solicitându-se aducerea acestuia pentru „ca să le îndrepteze după cuviință” (*Ibidem*, f. 142-142 bis).

³² *Ibidem*, f. 140bis.

³³ *Ibidem*, f. 152-153.

³⁴ *Ibidem*, f. 187, 189.

O situație mult mai gravă se înregistrează la plasa Oltului, unde subocârmuitorul acesteia - Gheorghe Bocșenescu, prin raportul din 3 iulie 1833, invocând „...că nu am avut mai din <î>nainte de slujire în ce chip mai bine să se regularisească <delele: subl. ns.- D.G.>, iar după mustrarea cugetului meu și după oarecare știință-mi, sunt așăzate precât m-am priceput”, solicită, în acest scop, acordarea asistenței de specialitate³⁵. Reacția Cârmuirii la aceste afirmații ale subocârmuitorului este promptă, caracterizându-le drept „foarte fără socotință” și atrăgându-i-se serios atenția că i-au fost puse la dispoziție de cancelaria forului județean nu numai documentația necesară, dar și „povățuiri” corespunzătoare, iar îndeplinirea unor asemenea sarcini ține exclusiv de responsabilitățile dregătoriei respective³⁶.

Ca urmare a unor asemenea semnale venite din teritoriu, deloc încurajatoare, Cârmuirea, printr-o nouă circulară din 14 august 1833, solicită subocârmuitorilor să întocmească opise pentru toate dosarele ce se află în cancelariile acestora și să le înainteze la județ, „cât mai în grab, fiind trebuință”³⁷.

În acest context, o centralizare a datelor furnizate de subocârmuitori, permite să ne formăm o imagine aproximativ reală asupra materialului arhivistic existent în cancelariile lor (numărul unităților arhivistice și datele extreme ale acestora):

✓ plasa Râmnicului	= 92 dosare (1 octombrie 1831-iunie 1833) ³⁸ ;
✓ plasa Cerna	= 69 dosare (1 octombrie 1831-28 iulie 1833) ³⁹ ;
✓ plasa Otăsăului	= 104 dosare (1 august 1831- iunie 1833) ⁴⁰ ;
✓ plasa Olteșului	= 81 dosare (1 august 1831-ianuarie 1833) ⁴¹ ;
✓ plasa Oltului	= 44 dosare (1833) ⁴² ;
✓ plaiul Horezului	= 111 dosare (1 octombrie 1831-iulie 1833) ⁴³ ;
✓ <u>plaiul Cozia</u>	= <u>73 dosare (16 mai 1831 – 11 mai 1833)⁴⁴.</u>
Total u.a.	= 574 (6 mai 1831- 28 iulie 1833)

Unul din efectele imediate ale controalelor efectuate de funcționarii Departamentului Vistieriei la cârmuirile și subocârmuirile din județe – la cererea expresă a Departamentului Vorniciei din Lăuntru⁴⁵ – a fost intrarea în vigoare a „Proiectului pentru întemeierea suptocârmuitorilor și a bunii orându<i>eli du prin sate” (10 noiembrie 1833), prin care erau reglementate competențele acestor dregători în raza lor teritorială⁴⁶.

³⁵ *Ibidem*, f. 143.

³⁶ *Ibidem*, f. 144.

³⁷ *Ibidem*, f. 150.

³⁸ *Ibidem*, f. 183-186v.

³⁹ *Ibidem*, f. 155-160.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 161-164v.

⁴¹ *Ibidem*, f. 180-182.

⁴² *Ibidem*, f. 178-179.

⁴³ *Ibidem*, f. 175 -177 bis v.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 165 -170v.

⁴⁵ Regleanu 1968, p. 63.

⁴⁶ Ordinul circular din 10 noiembrie 1833 al Departamentului Dvorniciei din Lăuntru menționa că actul normativ a fost adoptat de Adunarea Obștească (ordinară) în anul precedent și întărit prin ofis de grl. Pavel Kiseleff, la 9 februarie 1833. (P.J.V.,dos. 111/1831-1833, f. 198-199v, 203).

Printre alte atribuții era și aceea de „a păstra hârtiile canțelarii sale în cea mai bună orânduială, împărțite în dele, după firea pricini<i>”⁴⁷, fiind ajutat în acest scop de un scriitor – angajat de la 1 ianuarie 1834, cu un salariu de 60 lei lunar – care „va fi *mai cu osăbire însărcinat* <subl. ns.: D.G.> cu păstrarea hârtiilor și ținerea reghistrului”⁴⁷.

Cârmuirea județului Vâlcea, pentru a urmări modul de aplicare a actelor normative care reglementează activitatea în cancelariile subocârmuirilor, recurge, periodic, la practica ordinelor circulare, asociată, uneori, cu cea a chestionarelor, așa cum este și cel din 4 mai 1836, prin care se solicită următoarele:

„1- *iu*. Listă în prescurtare dă numărul hârtiilor ce va fi ieșit și va fi înțrat în această canțelarie de la deschiderea organizați<ii> Regulamentului și până la întâi ghenarie;

al 2 <-lea>. Opis de câte dele sunt săvârșite în canțalarii ei, despărțite pă firea fieșcăruia pricini, cu însămnarea numerații filelor și câte sunt încă nesăvârșite;

al 3 <-lea>. Formă după jurnalul ei a să cunoaște că se ține după formele trimise de această ocârmuire”⁴⁸.

Din păcate, la Subocârmuirea plășii Oltului se perpetuează aceeași situație de crasă neglijență în lucrările de cancelarie, atrăgând, încă o dată, atenționarea severă din partea titularului dregătoriei județene: „în zadar te săleşti a te îndrepta asupra regularisiri<i> hârtiilor canțelarii ace<le>i suptocârmuiri din anul 1831 și 1832, în vreme ce după *osăbite povățuiri și instrucții* <subl. ns.: D. G.> ce ai avut de la cârmuire întru aceasta..., și s-au deslușit îndestul cum trebuie a-ți regularisi hârtiile până în vremea de atunci.... Asemenea, și jurnalele mesii să le și după chipul urmat în leat 1833, iar nu precum să văzu preschimbato cel după leat 1835, în care lipsește regula trebuincioasă, după urma unde se arată pricina să trimit lucrările hârtiilor înțrate în acea canțelarie”⁴⁹.

C) Numărul sporit al dosarelor și îngroșarea lor cu documente fără a fi absolut necesare, cantitățile mari de dosare aflate în depozitele Arhivelor Statului (Țării) și la principalii creatori de documente și insuficiența spațiilor pentru depozitarea lor, determină Sfatul Administrativ (Guvernul) să instituie o comisie (octombrie 1839) în vederea elaborării unui proiect de măsuri prin care să se reglementeze reducerea numărului dosarelor, a grosimii lor, precum și la completarea sau amendarea acelor instrucțiuni care vizau astfel de probleme⁵⁰.

Activitatea comisiei se materializează prin elaborarea *Proiectului de Regulament pentru Arhiva Statului* (4 decembrie 1840)⁵¹, document care va sta la baza *Jurnalului Sfatului Administrativ cu privire la măsurile luate pentru înpușinarea numărului hârțtiilor și împărțirea dosarelor în trebuincioase și netrebuincioase* (4 noiembrie 1843)⁵².

Prin acest act normativ, se introducea *pentru prima dată* în practica arhivistică – în scopul descongestionării spațiilor din depozitele de arhivă– a **operațiunii de selecționare** a documentelor, bazată *nu pe criteriile științifice, ci pe cel al utilizării practice, imediate, a acestora*.

Privind **primul aspect**–„înpușinarea” numărului documentelor–erau reglementate următoarele: a) instituțiile subordonate să nu mai răspundă de primirea ordinelor

⁴⁷ *Ibidem*, f. 199.

⁴⁸ P.P.O., dos. 18/1836, f. 1.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 12-12v.

⁵⁰ Regleanu 1968, p. 63-66.

⁵¹ D.G.A.S. 1957, Anexa 22, p. 171-176.

⁵² *Idem*, Anexa 23, p. 176-180.

primite de la forurile tutelare centrale – așa cum se obișnuise până atunci – decât în cazuri speciale, cum ar fi confirmarea pentru primirea unor valori bănești, a unor documente etc.⁵³; b) documentele întocmite să cuprindă toate datele necesare problemei tratate pentru a se evita anexarea altora irelevante⁵⁴; c) în toate cancelariile să fie utilizat același format și calitate de suport, pentru ca dosarele să aibă dimensiuni unitare⁵⁵, etc.

Aplicarea acestei ultime măsuri *s-a dovedit nerealistă*, determinând nemulțumiri, pe de o parte, mai ales la nivelul subocârmuirilor, în condițiile când acestea nu aveau alocate fonduri pentru astfel de cheltuieli ale cancelariei, iar, pe de alta, nu contribuia cu nimic scopului propus de inițiatorii actului normativ.

Ilustrativ în acest sens îl constituie raportul, detaliat și solid argumentat, al subocârmuitorului plășii Oltețului, din 20 martie 1844- pitarul Nicu Vlădescu, din care redăm câteva pasaje semnificative: „Așadar, și aceștia <subocârmuitorii: n. ns.- D. G.> nu urmează a avea întâmpinarea stăpânirii privitoare numai și numai la sarcina postului, care cheltuiala canțelarii, hârtie, lumânări, bulinuri, ață, ace și ceară pă fieșcare lună (dacă să cere a să păzi regula...,cu a fi tot pă câte o coală de hârtie lucrarea canțelariei), precum și scriitorii trebuincioși.

Oare cu un scriitori să poate ținea o canțelarie de la care *iese*, precum dovadă de la aceștii despărțiri, *pă curs de un an bucăți scrise până la 18 000 și pă jumătate de atăt sau mai mult întră?* <subl. ns.: D. G.>. Înverdat, că să lucrează dă mai mulți scriitori ce să țin cu chiar din cunoscuta leafă a suptocârmuitorului <!>⁵⁶,

Urmare acestor nemulțumiri, o constituie adresa Departamentului din Lăuntru, din 3 iulie 1844, prin care face cunoscut Cârmuirii județului Vâlcea că „vâzându-să a fi înpovărătoare pentru suptocârmuiri, neavând acestea fonduri hotărâte pentru cheltuielile canțelariilor..., *vor putea urma și pă viitorime*” <subl. ns.: D. G.> corespondența cu cârmuirea județeană pe jumătăți de coală și vor primi petițiile locuitorilor tot pe un asemenea format⁵⁷. Totodată, se precizează și un detaliu de ordin tehnic legat de așezarea filelor la cusutul dosarelor, să se facă în așa manieră „încât să figureze potrivit cu măsura” unei coli întregi⁵⁸.

La cel de-al doilea aspect al problemei, se prevedea selecționarea dosarelor permanente („trebuincioase”) de cele „netrebuincioase”, primele urmând a fi depuse la Arhiva Statului, iar ultimele făcând obiectul preluării și depozitării la un lăcaș de cult destinat în acest scop, iar după 30 de ani de la expirarea termenului de păstrare, guvernul urma să decidă soarta lor⁵⁹.

Din fericire pentru cercetarea istorică, acest act normativ, cât și cel similar din Moldova (1855), *n-au avut și efecte practice*⁶⁰, fiind salvate de la distrugere sigură aceste arhive, care constituie astăzi aproape singura sursă de informare asupra administrației Principatelor Române din această perioadă.

Concludentă în acest sens este și *atitudinea consecventă* a Cârmuirii județului Vâlcea, căreia, deși i se raportează din teritoriu că fondul arhivistic al unor

⁵³ *Ibidem*, f. 176-177.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 177.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ P.J.V., dos. 6/1844, f. 15.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 31.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ D.G.A.S. 1957, p. 178.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 108.

subocârmuirii se află, parțial, într-un avansat stadiu de degradare fizică și chimico-biologică (umiditate, prezența rozătoarelor etc.), aceasta atrage serios atenția factorilor responsabili *de a reface elementele de identificare ale unităților arhivistice în cauză, precum și de a le asigura condiții de conservare și protejare corespunzătoare.*

Astfel, la 8 iulie 1847, subocârmitorul plășii Oltețului de Jos- Ștefan Dobriceanu, raporta cârmuirii că, pentru perioada 1838-1843, dosarele „sînt rău stricate, roase de șoareci și, ca <sic!> când ar fi fost plo<u>ate, neputînd a să înțālege nimic”⁶¹, i se răspunde „să le reguleze de iznoavă (= din nou) pe cāt ele vor sta în fi<i>nța lor, așezāndu-le la margine hārtie curatā (alonjā- termen arhivistic) și *pāstrāndu-le cu un chip mai sigur*”⁶² <subl. ns.: D. G.>.

Într-o atare situație se afla și subadministratorul plaiului Cozia-Dimitrie Dobriceanu, care raporta, la 8 august 1857, aceluiași for tutelar despre existența în arhiva instituției a mai multor „dele vechi care nu mai sînt de nicio trebuință” și datorită spațiului insuficient de depozitare, „s-au așezat într-o cămară și după observația ce li s-au făcut în mai multe rānduri, s-au văzut că s-au ros de șoareci...”⁶³. Și de data aceasta, cârmuirea recomandā titularului dregătoriei „a le avea în bunā îngrijire”⁶⁴ pānā la adoptarea de noi māsuri din partea guvernului în aceastā problemā spinoasā.

Totodatā, experiența acumulatā în *activitatea de registraturā* a permis, încă din anul 1843, să fie operate, pe formularele tipizate, o serie de modificāri, unele din acestea nu lipsite de importanță.

Astfel, în registrele de intrare și ieșire, la prima rubricā se trec luna și ziua, la a doua, numārul de înregistrare, iar, la a treia, pentru cele de intrare, și numārul de înregistrare de la emitent, restul rubricațiilor rāmānānd același. Totodatā, Jurnalul mesii devine mai complet și lucru de noutate - pentru prima datā este înființatā rubrica *Numārul dosarului la care este repartizat actul*⁶⁵, ceea ce echivaleazā, în terminologia arhivisticā actualā, cu *Indicativul dosarului după nomenclator*.

Sistemul acesta de registraturā, totuși sofisticat – cu triplā înregistrare a documentelor – se va menține, în linii generale, pānā la desāvārșirea unitāții politico-administrative a Principatelor Unite, act consfințit oficial în ziua de 24 ianuarie 1862.

În concluzie, se poate afirma, fără putință de tăgadā, că în aceastā perioadā a fost creat acel cadru legal, care – cu toate imperfecțiunile semnalate – a contribuit la implementarea unor norme unitare de lucru în cancelariile principalilor creatori de arhivā, centrali și teritoriale, ce își dovedesc și astāzi viabilitatea în teoria și practica arhivisticā romāneascā.

⁶¹ P.J.V., dos. 12/1847, f. 44.

⁶² *Ibidem*, f. 44-44v.

⁶³ *Idem*, dos. 42/1857, f. 164.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Regleanu 1968, p. 67.

1836 mai 12, <Drăgășani>. Opisul dosarelor create de către Subocârmuirea plășii
Oltului în perioada 1833-1834*

1	capitație	27	pricini bisericești
2	publicație de pripasuri	28	buletinuri <oficiale>
3	publicație de fugiți	29	o<i>erit și cornărit
4	raporturile satelor de mortalitate<a animalelor>	30	indemnizație, compa<n>sație și pe<n>siie
5	pogoanele de rezervă	31	plata produselor
6	socotelile cuti<i> satelor>	32	regularizarea hârtiilor
7	militari	33	iarba de pușcă
8	dorobanți	34	lumânări de seu
9	liniștea satelor	35	bâlciuri
10	consumație și sămănături	36	<pricini> ecstraordinare
11	raporturile <Comisiei> Târgului Drăgășani	37	jurați și pârclăbi
12	curățenie și pricini carantinești	38	vânzarea magazi<i> de proviiantul (= provizii) Drăgășani
13	comisia revizii	39	morile de <pe> apa Oltului
14	ștreafuri (= amenzi)	40	surugii<i> poștelor
15	politipsirea (= stabilirea) prețurilor <produselor>câmpului	41	vânzarea fânurilor oștirilor <rusești> rămase la Gârdești
16	orice mișcare a vremii	42	statistica tăblașilor Târgului Drăgășani
17	făcători<i> de rele și pricini cremenale	43	articolul de comerți
18	bubat (= rujeolă)	44	școala Târgului Drăgășani
19	patentari	45	arăturile de toamnă
20	poduri și dregerea drumurilor	46	porumbul magaziilor de rezervă
21	<datoriile> reciproce <proprietărești>	47	îndreptarea <numelor> satelor greșite după hartă
22	pricini judecătorești	48	vânarea lupilor
23	ocnele din Prințipat	49	liniia (= sistematizarea) satelor
24	zurbagii, băți și necinste	50	converturi (= adrese oficiale)
25	publicație de secfestruiri și altele	51	fântâni
26	chezășii și arme		

S.J.A.N.V., Pretura plășii Oltul, dos. 18/1836, f. 2-3v.; 5-5v, Orig.

* A fost omisă formularea invariabilă “delă (= dosar) pentru...”

Abrevieri și bibliografie

D.G.A.S. – Direcția Generală a Arhivelor Statului, București.

P.J.V. – Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fond Prefectura Județului Vâlcea, Rm. Vâlcea.

P.P.O. – Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fond Pretura Plășii Oltului, Rm. Vâlcea.

R.O. – Regulamentul Organic.

S.J.A.N.V. – Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, Rm. Vâlcea.

- Cohn 1979 Emilia Cohn, *Nomenclatorul de dosare și indicatorul de termene de păstrare- instrumente de bază în activitatea arhivistică*, în *Revista Arhivelor*, LVI, nr. 1, p. 17-18.
- D.G.A.S. 1957 D.G.A.S., *Arhivele Statului: 125 ani de activitate. 1831-1856*, București.
- Dinu, Nicolae Cristina Dinu, Vasile Nicolae, *Constituirea dosarelor pe termene de păstrare*, în *Revista Arhivelor*, LV, nr. 4, p. 444-445.
- 1978
- Mera 2001 Laurențiu Mera, *Îndreptar Arhivistic pentru personalul care creează, păstrează și folosește documente*, Cluj-Napoca.
- Regleanu 1968 M. Regleanu, *Introducerea sistemului de registratură în instituțiile din țara noastră*, în *Revista Arhivelor*, XI, nr. 1, p. 53-72.